

A

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Όταν το ενδιαφέρον της κοινής γνώμης για τις επιπτώσεις των γενετικών νεωτερισμών και των νέων τεχνολογιών παραμένει σταθερό, όταν η προβολή του θέματος βρίσκεται συχνά στην επικαιρότητα από τα ΜΜΕ έστω και σε αποσπασματικό τόνο, όταν φοιτητές και συνάδελφοι ακόμα και απόμακρων επιστημονικών περιοχών προβληματίζονται και συζητούν περί βιοηθικής, τότε σημαίνει ότι έφθασε η ώρα να εντατικοποιηθεί και στη χώρα μας μια συζήτηση η οποία απασχολεί πολλούς που προσπαθούν να αγναντέψουν και να ερμηνεύσουν ο καθένας από τη μεριά του, μέσα από το πρίσμα του ηθικού προβληματισμού, τα νέα τοπία που αναδύονται. Η πρωτόγνωρη πρόοδος της Γενετικής, της Βιοτεχνολογίας, της Βιοϊατρικής, της Μικροηλεκτρονικής και όλων των Νέων Τεχνολογιών φέρνει μαζί της το θαυμασμό και το φόβο ταυτόχρονα, την αλήθεια και το ψέμα, το δέον και το παράτυπο, ένα δυϊσμό που θέλει ιδιαίτερα προσεκτική προσέγγιση: για να μην ακυρωθεί η προσπάθεια ούτε να στρεβλωθεί το κοσμοείδωλό μας, η ανθρωπιά μας.

Γι' αυτό η διαμορφούμενη επιστημονοτεχνολογική και κοινωνικοπολιτική κατάσταση αντανακλά συνάμα και μια μεγάλη ευθύνη σε όποιον αναφέρεται σε τέτοια θέματα: μιαν ευθύνη η οποία εκτείνεται όχι μόνο στην προσέγγιση του θέματος το οποίο θα πρέπει να κινείται εντός των ορίων αυτού του νέου διεπιστημονικού πεδίου της Βιοηθικής, της Ηθικής δηλαδή των Νέων Τεχνολογιών, αλλά και στην ουσία του περιεχομένου του που πιθανόν να επηρεάσει τη σκέψη και την κρίση του κάθε ενδιαφερόμενου αναγνώστη ο οποίος θα θελήσει να μάθει για να ευαισθητοποιηθεί και να ενεργοποιηθεί με τις θέσεις του και τους ηθικούς προβληματισμούς του για το θαυμαστό καινούργιο κόσμο που

ανατέλλει από τους επιστημονοτεχνολογικούς νεωτερισμούς. Η Βιοηθική (η Ηθική των Νέων Τεχνολογιών) βασίζεται στη νέα «επαναστατική» γνώση, αλλά εκτείνεται και σε πεδία θεωρητικά· μπορεί να προκαλέσει εύπλαστους συνειρμούς, πολυσήμαντους προβληματισμούς και πολύπλευρες συζητήσεις, με αποτέλεσμα να είναι δύσκολη πολλές φορές η απόσταση της καθαρής επιστημονικής αλήθειας, όχι όμως και της ολιστικής επιστημονικής κρίσης και σκέψης. Και αυτή είναι βέβαια και η ομορφιά της σκέψης η οποία πρέπει να δραπετεύει από τα συνηθισμένα, οριοθετημένα εν πολλοίς, επιστημονικά πλαίσια για να μετατρέπεται σε μια διεπιστημονική και διαθεματική διαλεκτική προσέγγιση και αναζήτηση της πραγματικότητας. Μια πρόκληση με την οποία φαίνεται να επιχειρείται η διαστολή της πιο στερεής σκέψης του πειραματιστή αλλά και της πιο αφηρημένης σκέψης του θεωρητικά σκεπτόμενου· για να γίνει η γνώση σφαιρική, ολιστική, και η μόρφωση ολόπλευρη με διευρυμένα ενδιαφέροντα, ισχυρές ευαισθησίες και εμπλουτισμένες δυνατότητες κατανόησης του κόσμου μας, της θέσης μας σ' αυτόν, της βιολογικής μας αυτογνωσίας· για να παίξουμε πιο αποτελεσματικά το ρόλο που οφείλουμε στην κοινωνία.

Μ' αυτές τις σκέψεις προχωρήσαμε στο εγχείρημα να παρουσιάσουμε, με κριτική ματιά, μια παγκόσμια συζήτηση των τελευταίων λίγων δεκαετιών, και ιδιαίτερα των τελευταίων λίγων χρόνων, για τις βιοηθικές προεκτάσεις της εφαρμογής των γενετικών νεωτερισμών και των νέων τεχνολογιών γενικότερα· σε μian «αναφορά», σ' ένα συνοπτικό βιβλίο το οποίο δε φιλοδοξεί τίποτα άλλο παρά μόνο να θέσει το «ευμετάβλητο» πλαίσιο των μεταλλασσόμενων εν πολλοίς σχετικών απόψεων και τη δυνατότητα απόσταξης μιας σταγόνας αλήθειας, να ευαισθητοποιήσει τον κάθε αναγνώστη σε θέματα που έχουν σχέση τόσο με την καθημερινή ζωή όσο και με το εγγύς ή ακόμα και το απώτερο μέλλον· για να «βηματίζει» σταθερά στο δρόμο που διαμορφώνει η πρωτόγνωρη κοινωνία μας και για να μεταβιβάσει την κληρονομιά που οφείλει στις επόμενες γενιές.

Το επίπεδο του ανά χείρας βιβλίου διαμορφώθηκε με τέτοιο τρόπο ώστε να είναι πρόσφορο στον κάθε αναγνώστη, καθώς δεν

υπεισέρχεται στην περιγραφή γενετικών και τεχνολογικών μεθοδολογιών οι οποίες προβάλλονται σ' ένα γενικό, κατανοητό και απλό επίπεδο. Η παρουσίαση αυτή, σε συνδυασμό με το προηγούμενο στη σειρά σύντομο ιστορικό οδοιπορικό της Επιστήμης και της Τεχνολογίας, τοποθετημένο σ' ένα αδρό φιλοσοφικό πλαίσιο, διευκολύνει τη προσέγγιση του στόχου και την ενδυνάμωσή του που είναι η πρόοδος με το μικρότερο τίμημα· και κυρίως τη συστηματοποίηση των βιοηθικών εν γένει προβληματισμών, η ανάλυση των οποίων γίνεται διαυγέστερη υπό το πρίσμα της επιστημονοτεχνολογικής και φιλοσοφικής σκέψης. Οι προβληματισμοί αυτοί, στη συνέχεια, περνούν από το φίλτρο της διερεύνησης για να κλασματωθούν –στο βαθμό του εφικτού– οι απόψεις εκείνες που συνάδουν προς την αξιοπρέπεια του ανθρώπου και την προστασία του πολιτισμού του· αλλά και της βιόσφαιρας γενικότερα. Η όλη προσπάθεια ολοκληρώνεται με το τελευταίο μέρος του βιβλίου που αφορά την παιδαγωγική προσέγγιση της διεπιστημονικής φύσης της βιοηθικής· την ηθική της παιδαγωγικής αλλά και την παιδαγωγική της ηθικής. Διότι η αναβάθμιση της παιδείας και της εκπαίδευσης, η μόρφωση και η κουλτούρα, είναι το βασικότερο επίπεδο στο οποίο ανάγεται κάθε πρόβλημα· και το μεγάλο και πλανητικό έλλειμμα παιδείας είναι το υπόστρωμα κάθε κερδοσκοπού της νέας γνώσης, κάθε ωφελιμιστή που αδιαφορεί για το κοινό καλό.

Η ιλιγγιώδης ανάπτυξη της επιστημονοτεχνολογικής γνώσης στις μέρες μας, πλαισιωμένη από τη βιοηθική στόχευση και απαλλαγμένη από την πατερναλιστική ηθική της, καθώς η «αδιαμφισβήτητη» επιστημονική «αυθεντία» δεν μπορεί να επιβιώσει σήμερα, μπορεί να οδηγήσει στη μείωση της κοινωνικής «εντροπίας» (αταξίας) που ενεργοποιείται από την πάλη του νέου με το παλιό· για να τεθεί η γνώση αυτή στις υπηρεσίες του ανθρώπου και της ανθρωπότητας.

Κλείνοντας τα προλεγόμενα αυτού του βιβλίου εκφράζω τις ευχαριστίες μου στο φίλο Γιάννη Δελλή, καθηγητή Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Πατρών, για τις εύστοχες παρατηρήσεις του στο υποκεφάλαιο «της Φιλοσοφικής Σκέψης», στο Μιχάλη Πιζάνια, καθηγητή Φυσι-

κής του Πανεπιστημίου Πατρών, για τον κόπο που έκανε να διαβάσει το κεφάλαιο «της ηθικής των νέων τεχνολογιών» και να κάνει χρήσιμες παρεμβάσεις, καθώς και τον κ. Παναγιώτη Τσιαμούρα Δρ. Φιλοσοφίας, για την προσεκτική ανάγνωση όλου του κειμένου και την εν γένει επιμέλειά του απαλλάσσοντάς το από μερικές δυσνόητες φράσεις και αρκετές παρεμβάσεις του «δαίμονα του τυπογραφείου», και στην κ. Τερψιχόρη Παναγιωτοπούλου για την υπομονή της να «αποκρυπτογραφεί» αμέτρητες φορές τα δυσανάγνωστα χειρόγρατά μου και να τα φέρνει κοντά στις σελίδες που συγκροτούν το παρόν βιβλίο· η κρίση για την επιτυχία του εγχειρήματος είναι αναμφίβολα στα χέρια των αναγνωστών – φοιτητών και μη. Εμείς θα είμαστε ικανοποιημένοι αν καταφέραμε να παρακινήσουμε το ενδιαφέρον σας.

Η βιοηθική ευαισθητοποίησή σας εξακολουθεί να 'ναι ο κύριος στόχος, προκειμένου να κατακτά το σωστό προβληματισμό και να αναπτύσσει τον ορθό λόγο και τη σωστή στάση.

Σ. Ν. ΑΛΑΧΙΩΤΗΣ